

Herrarbetsvandringar

Dalarna var tidigt överbefolkat, från 1500-talet tvingades många av landskapets invånare söka sig bort på arbete. Man gick på herrarbetsvandringar till Stockholm och andra större städer – herrarbete kallades det eftersom man arbetade åt «herrar», det vill säga folk som kunde betala. Kring 1800-talets mitt kunde upp emot 4 500 personer delta i arbetsvandringarna, de allra flesta från övre Dalarna.

Man drog iväg kring 1 maj. Vandringen på cirka 40 mil tog omkring en vecka, ungefär lika många kvinnor som män deltog. Till slåttern måste man hem till Dalarna, men framåt hösten var det dags för en ny arbetsvandring. Många gick också en extra vända fram och tillbaka för ett husförhör, ett bröllop eller annan viktig händelse på hemorten.

Dalfolket var uppskattad arbetskraft, flitiga och pålitliga arbetare. Männerna var ofta timmermän, snickare, vedsågare medan kvinnorna kunde arbeta som roddare, mursmäckor eller trädgårdskullor.

Visa hänsyn

Dalkarlsvägen har en varierad sträckning – leden går genom allt från storskog till odlade och bebyggda trakter. Det gäller att vi som vandrar visar hänsyn mot såväl människor, som djurliv och växtlighet efter vägen.

Väghistoria

Dalkarlsvägen var från början alla de stigar och vägar som dalfolket använde sig av på sina herrarbetsvandringar. Många av dem är idag utplånade – överbyggda eller igenvuxna, men mycket finns kvar och ingår i det som idag är den moderna Dalkarlsvägen.

Glöm inte kartan!

Dalkarlsvägen är mestadels väl skyltad, men genom tätorter saknas markeringar helt, även andra delar kan vara omarkerade.

En bra karta är *Lantmäteriets terrängkarta*:

- kartblad 618 Västerås
- kartblad 619 Enköping

Sträckning • 37 km

- ▶ **Altuna bygdegård** (0 km)
- ▶ **Drävle**
- ▶ **Sävasta**
- ▶ **Ramsvad** (6 km)
- ▶ **Vallby**
- ▶ **Torstuna kyrka** (14 km)
- ▶ **Ryda kungsgård** (18 km)
- ▶ **Nysätra kyrka** (20 km)
- ▶ **Landsberga gård**
- ▶ **Biskopskulla kyrka** (23 km)
- ▶ **Göringen, vägskälet** (27 km)
- ▶ **Vägövergång riksväg 55** (30 km)
- ▶ **Hjälsa bygdegård** (37 km)

Sevärdheter

- ▶ **1. Altuna** ligger i Örsundaåns dalgång och är rikt på fornlämningar. Kyrkan, som stod färdig 1850, ersatte en medeltida stenkyrka.
- ▶ **2.** Från **Ramsvad** följer vägen Enköpingsåsen ner mot Vallby. En typisk åsväg, som på sina ställen nu är en enkel stig.
- ▶ **3.** Vid **Torstuna** finns det gott om fornlämningar. Den nyklassicistiska stenkyrkan som byggdes 1792-95 har en altaruppsats av Burchardt Precht. Nordväst om kyrkan korsar Upplandsleden vägen.
- ▶ **4.** Vid **Ryda kungsgård** står en runsten med texten «Amunde och Ödgård läto resa denna sten efter Anund, sin son, och göra bro». Stenen markerar ett vadställe över Örsundaån.

- ▶ **5. Nysätra.** Den tornlösa tegelkyrkan med rik blinderingsdekor är från 1400-talet.
- ▶ **6. Landsberga gård** har sedan 1500-talet tillhört Kronan, 1682 blev gården översteboställe för Kungl. Upplands regemente.
Den nuvarande mangårdsbyggnaden uppfördes 1801.
- ▶ **7. Biskopskulla kyrka.** Socknen har fått sitt namn för att den under medeltiden var ett biskopsgods. Den romanska stenkyrkan från cirka 1200 har valv med kalkmålningar från 1400-talets mitt. Predikanten Erik Jansson föddes 1808 i Biskopskulla. Hans anhängare, «erik-jansarna», kom i konflikt med myndigheterna och utvandrade till USA, där de grundade kolonin Bishop Hill.
- ▶ **8. Hjälsta.** Den tornlösa stenkyrkan är uppförd under 1400-talets senare del. Här finns en bygdegård.

Vägbeskrivning

 Det är asfalts- och grusväg fram till Ramsvad, sedan stig/mindre väg längs Enköpingsåsen och grusväg till Korsbacken.

Därefter blir det asfaltsvägar, länsvägar, till Hjälsta. Relativt flack etapp.

Skala 1:100 000 ■ 1 cm på kartan = 1 000 m

